

Nr 9 September 1966

Kr 2.25
(inkl. oms)

Det Bästa

ur Reader's Digest

ARTIKLAR AV BESTÅENDE VÄRDE:

Kan vi höja vår intelligensnivå?	13
Jaktplan nedskjutet: Rädda piloten!	18
Londons fina fyndmarknad	26
Nu kan man fotografera det förlutna	32
Sådan var Toscana!	37
Bikupan en levande organism	42
Mannen som skrev sin egen dödsruna	48
Så ser tonåringarna på sig själva	52
Europa förgiftar sina floder	61
Los Fornidables: Spaniens hjälpsamma radiolyssnare	73
Täsket som blev turisparadis	97
Vi ser inte bara med ögonen	106
Forskarfrön i lektagen	109
Venezuela av i dag	117
Hälsokontroll med datamaskin	133
Vad varje äkta man bör veta	140
Hur farligt är det att flyga?	141
På väg mot det boklösa biblioteket	147
En dag med påven	150
Oförvägna timmerflottare i Canada	160
Möte med en hjort	170
Humor i uniform	2
I Vår Herres hage	4
Kvickt sagt	10

MÅNADENS BOK:

Tinkerbelle 173

Historien om en fantastisk emmasseglats över Atlanten

Världens mest lästa tidskrift. Utgiven på 14 språk.

Köpes i över 26 miljoner ex. varje månad.

Så ser tonåringarna på sig själva

Sammandrag ur NEWSWEEK

Tonåringarna drar i våra dagar till sig uppmärksamheten som aldrig tidigare. Vare sig vi gillar det eller inte utsätts vi ständigt för deras modenycker och andra flugor. Vi konfronteras med deras skrämiga musik och extrema utstyrel på gator och torg, i TV och på bio. Vi tvingas lyssna till vrålet från deras allestädes närvarande transistorapparater. Har då dagens tonåring inga andra intressen? För att få svar på den frågan har veckotidningen *Newsweek* låtit göra en opinionsundersökning bland de 18 miljoner ungdomar som finns i USA, där ju tonårskulturen först började flöera. 775 pojkar och flickor — ett representativt genomsnitt av amerikansk ungdom mellan 13 och 17 år — intervjuades. Resultaten kompletterades genom samtal med föräldrar, psykologer, rektorer och andra som äger ingående kännedom om tonåringar. På den undersökningen bygger den här artikeln.

Gruppen. Tonåringarna avskyr att bli betraktade som en grupp, men en grupp är just vad de är. Det band som företrar dessa ungdomar är — deras ungdom. I intellektuella kretsar talar man om en identitetskris i dagens vuxna värld, men det är ett tillstånd som har varit välbekant för tonåringen i alla tider — han är en person som söker sig själv med samma fördelaktiga utgångspunkt som en man vilken en mörk natt

försöker orientera sig i en jättegryva med hjälp av sextant och kompass.

Tonåringens liv är ett omvägsliv efter en viss förblyllande skala, åtföljande former av kastlöshet. "Det finns få perioder i livet", säger sociologen James S. Coleman, "då relationerna individerna emellan är så starka, djupgående och helt engagerande som i ungdomen." Det är alltså inte att undra på om tonåringar-

na värderar konsten att umgås och få kontakt högre än allt annat.

Tillfrågade av *Newsweek* vad de tyckte bäst om hos sig själva svarade nästan en tredjedel av ungdomarna att det var deras positiva och utåt-riktade inställning ("Jag har ett vänligt leende") och deras anpassningsförmåga ("Jag har lätt att umgås med folk"). Nästan alla tycker att de har massor av vänner: över hälften skulle vilja ha ännu fler. Vad tycker de sämst om? Sitt eget utseende, säger 26 procent; sitt humör som de har svårt att tygla, säger 16 procent. Deras känsla av att tillhöra en grupp, om än inte precis en gemenskap, bekräftas av 77 procent, som säger att de inte skiljer sig från andra i deras ålder.

De allra flesta vill bygga upp, inte riva ner — de är inga narkotikaförälsade ligister som räcker långt nära åt det organiserade samhället och lever helt och hållet i nuet, förvissade om att det inte blir någon morgondag. Tvärtom, dagens ungdomar trivs med tillvaron, de känner sig hemma i världen som den ter sig nu, och de byser knappast något tvivel om att morgondagen kommer att bli ännu bättre.

"Konsumentleverna". Tonåringarna inser klart på vilket sätt de skiljer sig från tidigare generationer. De värdesätter sin frihet, sin rörlighet och sin bättre skolgång. De flesta inser värdet av den högre levnadsstandard som kommer dem till del. "Vi får nästan allt vi vill ha", erkänner en 15-åring.

I högkonsumtionsamhället finns

SÅ SER TONÅRINGARNA PÅ SIG SJÄLVA

53

det knappast någon konsumentgrupp som märks så mycket som tonåringarna — Harvardprofessorn David Riesman har kallat dem "konsumentlever". Att "shoppa" är en av de sysselsättningar som 76 procent uppskattar mest, inte så mycket för vad de köper — de är ombytliga och deras entusiasm kortvarig — utan för den känsla av oberoende och av ägande som det ger dem. Kunskap är makt, men köpkraft är också makt. Och det äger dagens ungdomar. Femtisex procent av de amerikanska tonåringarna arbetar för att tjäna pengar. Deltidanställningar plus ökade fickpengar ger uppskattningsvis 670 dollar (omkring 3.350 kr) per tonåring och år.

En marknadsforskare har kommit fram till att läroverksungdomar köper ungefär 16 procent av alla kosmetiska preparat, omkring 45 procent av alla läskedrycker, 24 procent av alla armbandsur, 81 procent av alla EP-skivor, 20 procent av alla radioapparater och 30 procent av alla billiga kamrer. Bara på kläder lägger de amerikanska flickorna ner minst två miljarder dollar (tio miljarder kr) årligen!

De flesta ungdomarna betraktar sina modenycker, de knäböga stöv-larna, det långa håret, som en lojalitetsförklaring till den egna gruppen och ett uppror mot de vuxnas auktoritet. Nära hälften av flickorna och en tredjedel av pojkarna har de köpt vissa klädesplagg mot sina föräldrars vilja. Över hälften bekänner att de faktiskt ogillade pojkar med långt hår: men om föräldrarna

kom med kritik, försvarade man de långa lockarna. Ingenting kan så befästa en tonårsnyck som opposition från de vuxnas sida.

Även om tonåringarna är totalt oense med sina föräldrar om de nya danserna, pop-musiken, TV-program och filmer, så är de oftast fullständigt eniga med dem när det gäller livets djupaste värden. Nitti-sex procent av ungdomarna förklarade sig tro på Gud. De har alla skäl att glädjas åt sina föräldrars strävan att behandla dem rättvist: bara 12 procent anser att föräldrarna försöker dirigera deras liv. Attsex procent säger att deras föräldrar låter dem sköta sig själva. 14 procent tycker att föräldrarna borde vara mer förstående. Flickorna känner sig oförstådda i något större utsträckning än pojkarna. "Mina föräldrar gillar inte att jag är ute med pojkar, men jag tycker att jag borde få vara det", säger en 13-åring.

Eftersom diverse privilegier och en rörlig tillvaro är två av tonårgenerationens kännetecken, är det naturligt att den vanligaste formen för straff blir att man drar in något av dessa privilegier — till exempel förbjuder dem att använda familjens bil. För dagens ungdomar är det inte bilen. Aderton procent av de intervjuade pojkarna hade bil; för flickorna var siffran åtta procent. I en skola i Texas, vars elever mestadels kommer från förmögna hem, hade omkring 75 procent av eleverna egen bil. Gamla ombyggda bilar är passé nu: det är sportbilar som är "inne".

Vid skiljevägen. De sista skolåren innebär en skiljevägen i tonåringarnas värld. På ena sidan har vi de utvalda som får fortsätta vid universitetet och kan gå ut i livet till framtående positioner och god ekonomi. På andra sidan har vi de förkastade som inte klarar av kurserna och slutar, eller i bästa fall går över till yrkesskolor och kan vänta sig en ganska blygsam framtid. "Skolan", säger en pojke, "är antingen början eller slutet."

Fördringarna är stora, skolschemat digert. För varje år blir det mer att lära in, men inte längre tid att lära in det på. Examinna blir därför hinder som måste klaras, antingen över ribban genom att inhämta kunskaper eller under den genom att fuka.

En undersökning som utförts av Allen Barton vid Columbiauniversitetet visade att hälften av studenterna vid 99 amerikanska colleges hade fuskat. Barton tror att fusk är ännu vanligare i skolorna "eftersom collegestudenterna brukar ha ett djupare intresse för studier och kunskaper". Skolungdomarna medger själva, och lärarnas uppgifter bekräftar, att de skriver av varandras hemarbeten, plagierar uppsatser och tjuvtittar på examensuppgifter i lärarens kateder. Till yttermera visso börjar man bli allt mindre benägen att betrakta fusk som något brottsligt. "Vilket är viktigast, de moraliska aspekterna på fusk eller att man kommer in vid college?" frågade en 17-årig New York-flicka. Precis hälften av ungdomarna var övertygade om att de

Monica Zetterlund känner för Malmisjö Student

När jag vill stressa av slår jag mej ner vid mitt piano — ett Malmisjö Student — och spelar en trulldutt. Jag är ju inte svensk mästare på piano men Students jättesköna klang gör att det ändå låter fint. Jag längtar ofta till dessa stunder på du man hand med min Student. Hej!

— Monica Zetterlund

STUDENT HÅLLER

- tack vare tenimekaniken
- stilen med svängda ben, mjuka linjer och ett exklusivt flygellock
- hög ljudkvalitet tack vare en välarbetad resonansbotten
- ett mycket lågt pris

MALMSJÖ
Student

Jag är intresserad av ett nytt piano ☐
Jag är intresserad av ett begagnat piano ☐
Jag vill ha mitt gamla piano värdereat ☐

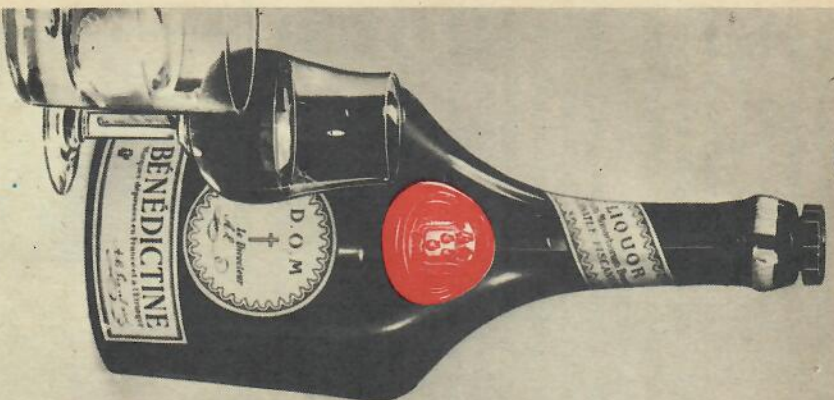
Namn

Adress

Tel.

Sänd in kupongen till Malmisjö Piano, Vretenvägen 2, SOLNA, så hör vi av oss för personlig rådgivning

Munk

"MUNK ON-THE-ROCKS"

eller som fransmännen säger: "Bénédictine glacée"—det moderna sättet att dricka likör.

BÉNÉDICTINE

Rekv. nr. 602 Pris 1/2 but. 30:50

58

DET BÄSTA...

ställning till högre utbildning. Fyrti-en procent är "säkra" på att de kommer att gå vidare till college; 38 procent — jämfört med 18 procent av hela tonårsgruppen — säger att deras föräldrar utövar "kraftiga påtryckningar" på dem för att förmå dem att fortsätta vid college.

Även om likgiltighet för politik är ett förhärskande drag bland ungdomen, kan man ändå urskilja små tecken på revolt. Revolten är sällan riktad mot någon internationell företelse; vanligtvis är det fråga om en lokal historia, men det betydelsefulla är att en del av de unga faktiskt tar markant ställning. I vintras blev fyra elever vid ett läroverk i Detroit "häftigt avstängda" därför att de burit svarta armbindlar som protest mot att skolan firat "Försvarets dag". En av dem hade också avstängts från undervisningen för att han bar långt hår. "Jag klippte håret", säger han. "Men nu börjar de reglera åsikter också, och jag kan inte klippa mina åsikter. Dem behåller jag."

Lyxgetto. Många framstående lärare och psykologer hävdar att tonåringarna inte alls toppnider de vuxna. Det är i stället de vuxna som genom att lämna tonåringarna åt sitt öde tvingar dem att leva för sig själva i ett slags lyxgetto, där deras märkliga seder och oseder frodas därför att ungdomarna inte får en chans till ett meningsfullt inordnande i de vuxnas samhälle. "De här ungdomarna", säger en rektor, "tycker att ingen vill lyssna till dem, att ingen tar deras parti."

TONÅRINGARNA...

59

Men vare sig de lämnas åt sig själva eller ägnas överdriven omsorg, är USA:s tonåringar optimistiska beträffande möjligheterna att bekämpa sjukdomar, undanröja ekonomiska problem och undvika ekonomiska depressioner. De är övertygade om att skapande begåvningar kommer att få bättre möjligheter att göra sig gällande i framtiden. De är inte fullt så optimistiska i fråga om fattigdomen, krigshot, rasdiskriminering, moralisk standard och brottslighet. Men deras egen öppenhet för nya idéer kan vara en mäktigare kraft än de anar.

Dagens tonåringar kommer i sin om tid att bli medlemmar av föräldraföreningar, delta i kvällskurser — och gå som strejkvakter — i ungefär samma grad som den generation de efterträder. "Våra föräldrar hade sina tokiga påhitt en gång i världen, men de växte ifrån dem så småningom", säger en 15-årig pojke från New Jersey. "Och det blir nog folk av oss också."

När lord Louis Mountbatten var liten var han rädd att gå och lägga sig ensam i mörkret. "Det är inte mörkret", förklarade han för sin pappa. "Det finns vargar där uppe."

"Det finns inga vargar här i huset", sa fadern skrattande. "Det kanske inte finns några", svarade den logiske unge lord Louis. "Men jag tror att dom finns där."

-Alden Hatch, "The Mountbattens"

**Ni har villa eller radhus
Ni har barn i smutsåldern
Ni har tvätt minst 3 ggr i veckan**

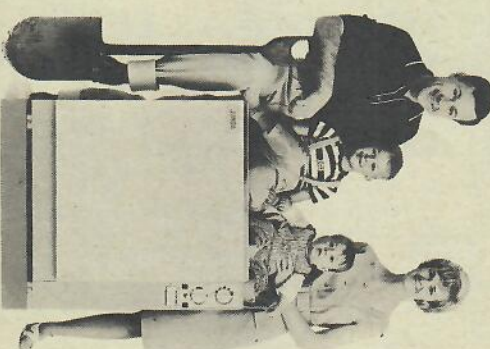
**...men har Ni en
Junga R 70 H?**

Va vet att Ni skulle behöva en. Till barnens kläder. Eller till fars overall, när han har grejtt med bilen eller jobbat i trädgården.

Jungas kapacitet är 5—6 kg torr väll. Det är det vi därför vi kan påstå att Junga R 70 H är byggd för villan eller för radhuset. Dessutom har vi ju helautomatiken, som barna kräver några få nödvändiga data för att sedan skida alla tvättmomenten alldeles själv. R 70 H har toppmatad, utfrysbar cylinder. Automatisk lockspärr som gör det omöjligt för Er eller barnen att lyfta locket under centrifugeringen. Dessutom svenskt, rostfritt stål i alla tvättvätskeberörda delar.

Vill Ni veta mer om Junga R 70 H? Vi skickar utförlig färgproschyr.

Barn Ni skickar in karpongen, så.

JUNGA R 70 H

JUNGA

JUNGA VERKSTÄDER AB, JUNGSKOJA

Tel. 0512/221 80

Var vänlig skicka mig en färgproschyr och upplysningar om JUNGA R 70 H.

Namn

Adress

Postadress

DB 9/66

Spökskeppet

Baychimo, 1.300 ton, välbyggt och i mycket gott trim, lämnade Vancouver i British Columbia den sätte juli 1931. Båten tillhörde Hudson Bay-bolaget och skulle göra den årliga rundresan till en rad nordliga upposter. I lastrummen fanns olja och proviant till pilslägare och eskimöer. Det var en rutinesa, 2.000 sjömil långs en av världens mest svårnavigerade vattenvägar. Skepparen John Cornwall och hans 36 man starka besättning såg fram mot en hård resa. Det tillhörde också rutinen — resorna var hårda varje år.

Men det här året kom vintern tidigare än vanligt. Hårda vindar drev den fruktade packisen söderöver. Den första oktober satt Baychimo fast i isen och eftersom det blåste upp till storm beordrade kaptenen sitt manskap att söka skydd i land dit det bara var en halv sjömil tvärs över isen. När stormen på den tredje dagen bedarrade hade det otroliga inträffat: Baychimo flöt på fritt vatten några hundra meter från land.

I tre timmar gick man för full maskin västerut. Sedan grep isen Baychimo på nytt, och i ett mycket fastare grepp. Fartyget pressades med isen mot land och skepparen riktade med att hon skulle krossas. SOS sändes ut och från Nome, 600 sjömil bort, kom två flygplan som förde hem 22 man av besättningen. De övriga stannade kvar för att se vad som skulle hända skeppet. För att inte fångas i en fälla om fartyget skulle skrivas sönder av isen byggde de hyddor på packisen.

När de vaknade en morgon var Baychimo borta. De sökte men fann inte ett spår av henne och anlog på goda grunder att hon gått till botten — ända tills

en eskimå kom och berättade att han hittat henne 45 sjömil därifrån. Besättningen följde efter eskimåen, tog vara på den mest väderfyllda delen av botten och lämnade sedan fartyget i ett gott. Baychimo var dömd att gå under.

Men till Hudson Bay-bolagets besvär i Vancouver kom de närmaste månaderna rapport om att spökskeppet alltså på de mest skilda platser. Den 13 mars bordades hon av en ensam pilslägare som rapporterade att både lasten och fartyget var i umärkt skick. Det skedde ett par hundra sjömil från den plats där hon övergavs. Ett år senare gick en lokal eskimåer ombord ungefär på den plats där besättningen lämnat henne. Fartygets tvingades stanna ombord i tre dagar, utan föda och avskurna från land av en kraftig snöstorm. När den bedarrade flydde de från spökskeppet.

Det är nu 35 år sedan Baychimo förnades åt sitt öde. År efter år har Hudson Bay-bolaget fått rapporter om att hon observerats, ständigt utom räckhåll för alla räddningsoperationer men alltför flyttande. Berättelsen om det lilla spökskeppet med den höga skorstenen är väl känd bland eskimåerna i Alaska, omöjligt har sett henne upprepade gånger. Hon har tillryggelagt tusentals sjömil utan besättning.

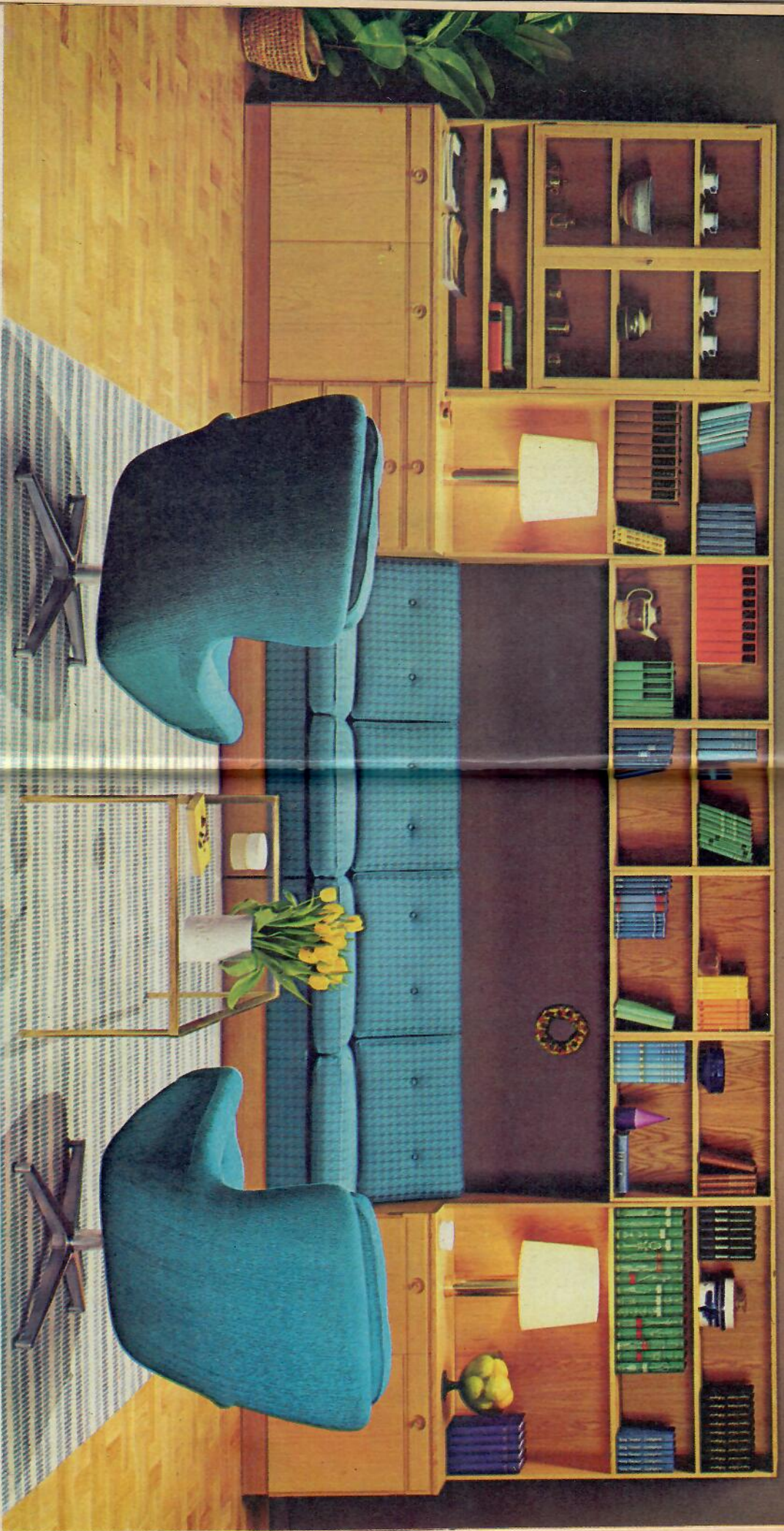
Den sist registrerade rapporten är från 1962. Existerar hon ännu? Det är inte alls otroligt. I mer än 30 år har tusentals misslyckats med att förstå henne. Månniskan har haft lika liten framgång med det gallt att rädda henne. Baychimo har blivit en legend — kanske den märkligaste av alla historier om dömda skepp som vägrat att ge upp.

eller så här . . . Detta är ett ungt rum med lite djärvare färgsättning. Se så fint Bodafors förvaringsmöbel Variett står med sin ek-accent mot koboltblå vägg. (Detaljer att notera: praktisk skrivskiwa och fack för grammofoonskivor, elegant löst, inte sant?) Bristol är namnet på den nya soffan och fåtöljen från Dux. Ni sitter skönt på plymårer av skumgummi och ryggkuddarna är lösa. Det festliga tyget heter Nizza — här i färg 6.

Bordet, gracilt, men ändå stadigt, kommer från Bergboms, liksom de lackerade golvlamporna G-024. Skärmen, som är ställbar i olika riktningar, finns i många färger. Golvet har vi täckt med Tabergs lyxigt vita Mocasinmatta. Under bordet ligger en av Tabergs nyaste och mest uppmärksammade ryamattor, Symfoni — den finns i inte mindre än sex färgställningar. Ren ull, naturligtvis.

Så kan Ni också ha det. Detta är någonting helt nytt och resultatet av ett samarbete mellan Dux och Bodafors. Är det inte ett fräscht och okonventionellt arrangemang? Aldrig förr, har Ni sett sittmöbler och förvaringsmöbler anpassade till varandra, som här, till en enhet. Modulsystemet är idealiskt för t.ex. moderna mindre lägenheter, där man vill utnyttja varje millimeter, där man även på små ytor, vill ha rymd och luft. Bodafors förvaringsmöbler (Bonetti) kan Ni bygga ut i takt med krav och resurser och Ni kan kombinera dem på ett otal sätt. Dux-soffan heter Bonetti och är ett under av

komfort. På bilden är den 4-sitsig, men naturligtvis kan Ni få även 3- eller 2-sitsig i originaltyg — här Filippa, färg 6. Fåtöljen (Form 7, Dux i särklass populäraste svängbara TV-fåtölj) är klädd i ett utsökt tyg, Samarkand, färg 6. Det bygger på den gamla smiljetechniken, som här förryats och ger ett levande, mjukt och annorlunda material. Nöthårsmattan Bolmen i klassiskt mönster är en nyhet från Tabergs. Den finns i sex färgställningar (här färg 6). Mässingbordet och lamporna (B-09) från Bergboms är specialbehandlade och behöver aldrig poleras. Ni kan få skärmarna i mängder av färger.

Gunga, sitt, halvsitt och ligg i Duxiesta 66. Tryck lätt mot ryggen. Den fälls bakåt, fotstödet framåt — fantastiskt!

... och så här. I vilhörnan Dux sensationella och anorlunda (se detaljbilderna) Duxiesta 66 i tyg Isolde, färg 11. Förvaringsmöbeln är Bodafors Facett, tidlöst skön klassiker i valnöt. Bergboms eleganta mäsinglampa G-024 står stadigt på extrarung fot. Tabergs heltäckande Mocasin och nya ullrya Estrad (finns i sex färger) fullbordar trivselen.

Vartför inte så här? Dux fåtöljsuccé Form 7 är inte bara modern. Den är skön också. Rörlig, ledig, anpassbar svängar den lätt på kullager och ger "omväxling av vila". Finns i skinn eller i Dux originaltyg. Bodafors Bonett i ädel ek är med sin rustika elegans ett vackert exempel på fin hantverkstradition. Mattan är en ny pastellfärgad Tabergsrya i ren ull. Finns i en rad läckra färger. Bergboms taklampa TR-66 är av ett intressant, patenterat material, Rotoflex. Starkare än glas, mindre brännbart än textil, lätt att hålla rent och ger skonsamt ljus.

Så här sköna, kan man också ha det. Valnöt och rött . . . varmt och ombonat. Sofforna från Dux heter Classic — och namnet antyder också karaktären. Det är en klassiskt enkel och bekväm modell med dubbelklädrande sits och lösa sköna kuddar. Tyget heter Rodos, festligt och djärvt, specialtillverkat för Dux och som alla Dux-originaletyger scotchgardbehandlat (dvs. smutsavvisande). Färg 41.

Man önskar att bilden gav Er impulsen att gå in i Er möbelfärr och fingeranska Bodafors Facett — det fina hantverket kan ju aldrig redovisas av ett foto. De två lamporden är också de utförda av Bodafors och tillhör samma serie. Lamporna B-033 från Bergboms är av massiv Volterra-alabaster och skärmarna kan Ni få i shantung, thaisilk eller chintz, efter önskan. Heltäckande Mocasinnatta från Tabergs och till den en ny ryamatta, Symfoni, här i orange, färg nr 14. Tabergs, förstås, även den.